

SOTE-UUDISTUS

Mistä tullaan ja mitä tällä hetkellä tapahtuu?

Liina-Kaisa Tynkkynen, FT

Tutkijatorni, Tampereen yliopisto - Erikoistutkija (oa.), THL - Tutkija (oa.), Oslon yliopisto

BIO

FT, sosiaali- ja terveystieteiden
TtM, kansanterveystiede

Tutkijatorni, Tampereen yliopisto
Erikoistutkija (oa.), THL
Tutkija (oa.), Oslon yliopisto

Terveystieteiden markkinat
Valinnanvapaus
Yksityiset palvelut ja vakuutukset
Hoidon integraatio
Vanhojen ihmisten palvelut

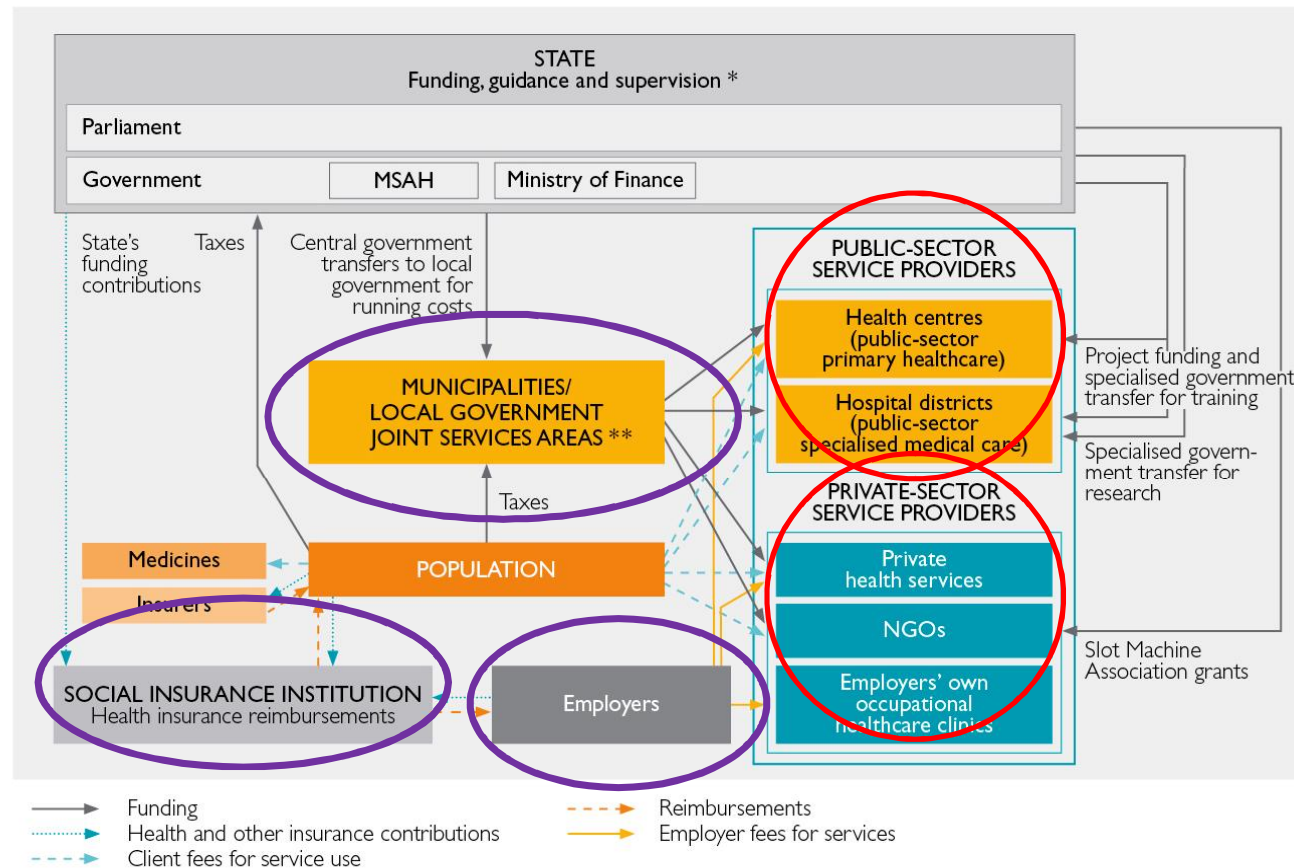
Kuva: Jonne Renvall

SETTING THE STAGE

Health services: Organisation, funding, provision and supervision

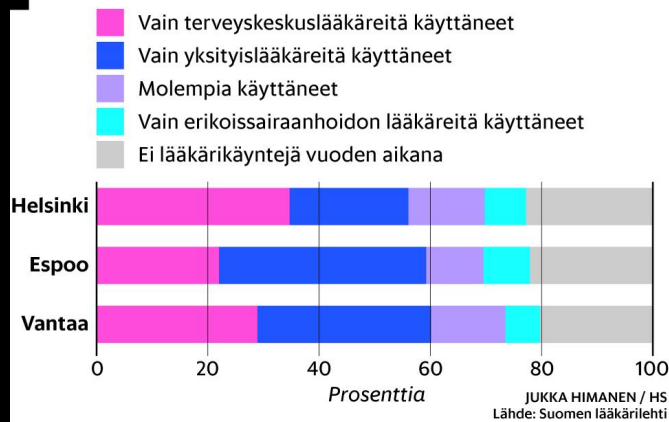

*The Regional State Administrative Agencies, National Supervisory Authority for Welfare and Health (Valvira) and The Finnish Medicines Agency (Fimea) supervise healthcare. The following expert institutes are in charge of information guidance: the National Institute for Health and Welfare (THL), the Finnish Institute of Occupational Health (TTL) and STUK - Radiation and Nuclear Safety Authority, Finland.

** Municipalities are responsible for organising the health services required by the population. Primary healthcare should be arranged in municipalities, or local government joint services areas, with at least around 20,000 inhabitants. In fulfilling its responsibility for organising specialised medical care, each municipality must belong to a hospital district.

Noin 20% suomalaisista on yksityinen sairauskuluvakuutus

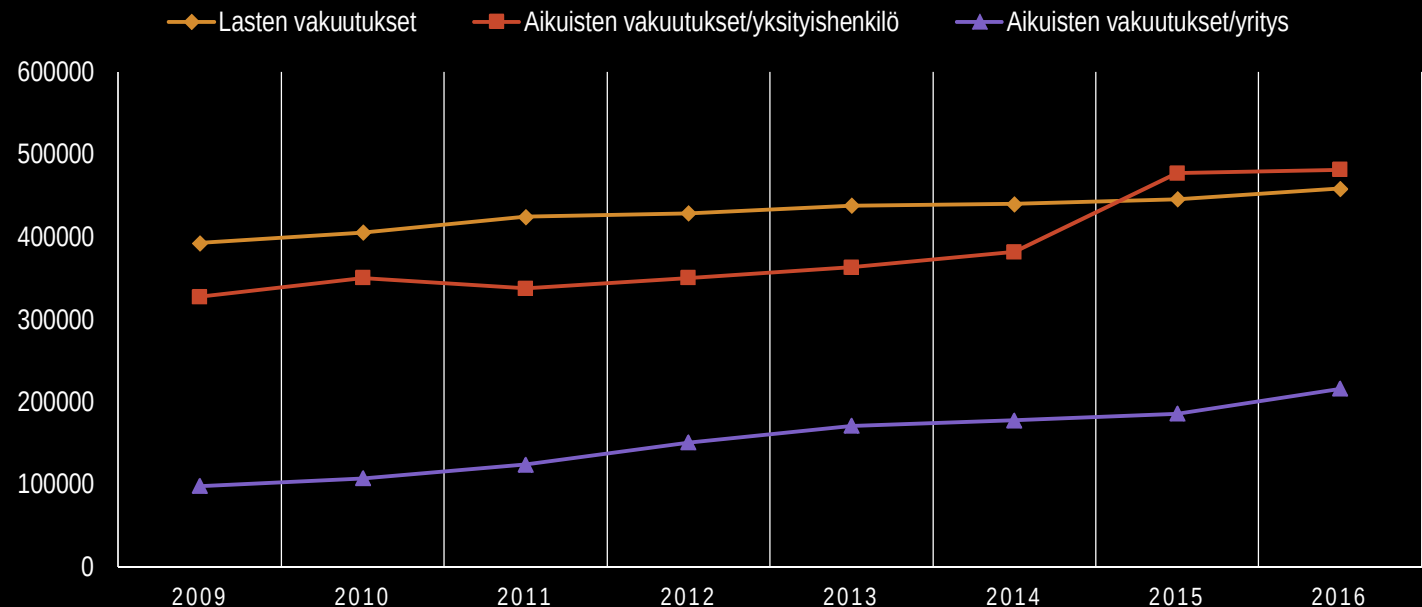
Eri lääkäripalveluiden osuudet Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla vuonna 2011

Lähde: HS 27.11.2015

YKSITYINEN SAIRAUSKULUVAKUUTUS, VAKUUTETTUJEN LUKUMÄÄRÄ

Lähde: Finanssiala 2017

Terveyskeskusten asiakaskunta painottuu pitkäaikaissairaisiin ja paljon palveluita käyttäviin

Vain joka toinen käyttää kunnan terveysasemaa Helsingissä – "Hyvinvointiyhteiskunta on rikki"

Nuoret ja työssäkäyvät käyttävät yksityisiä lääkäriasemia. Terveyskeskusten käytössä on suuria eroja kaupunkien sisällä.

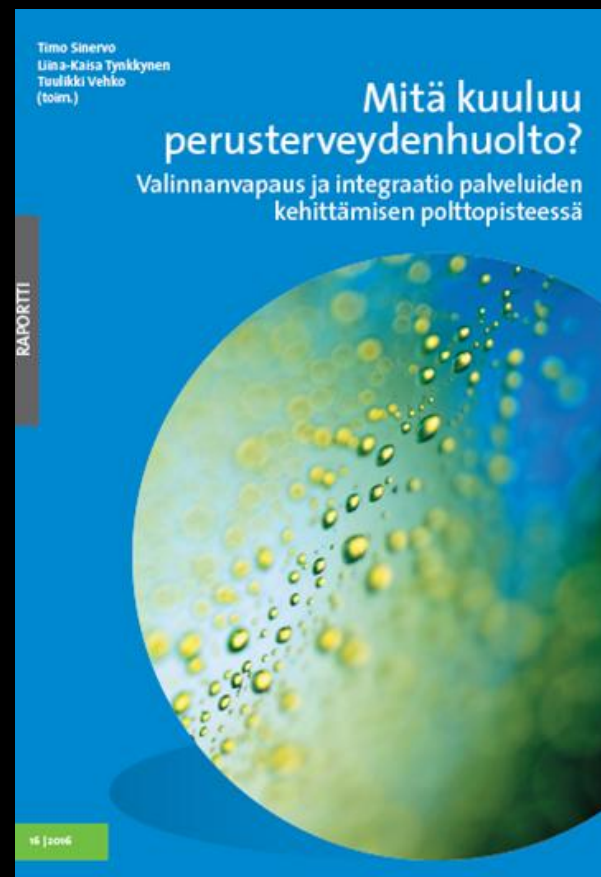
KAUPUNKI 11.3.2015 6:43

Päivi Punkka HELSINGIN SANOMAT

SIRPA RÄIHÄ HS

Lähde: HS 11.3.2015

Muun muassa näistä syistä palvelujärjestelmää on uudistettava..

Järjestelmä on epäoikeudenmukainen ja epätasa-arvoinen

Perusterveydenhuolto on aliresursoitu ja saatavuus on monin paikoin huonoa

Monikanavarahoitus mahdollistaa osaoptimoinnin ja jakaa resursseja epäoptimaalisesti

Kunnat ovat liian pieniä hoitamaan erityisesti terveydenhuollon palveluja

Järjestelmä orientaatio vs. asiakaskeskeisyys

Hoidettavien ongelmien ja tilojen kirjo on muuttunut

Kokonaisuuden hallinta ei ole kenenkään käsissä

Lähde: Sosiaalivakuutus 16.5.2017

..sotea on
kuitenkin
puuhattu jo yli
kymmenen
vuotta

SOTE SOLMUSSA - KANSA KÄRSII

- ▶ Viviánan kohtelu herätti suomalaiset puhumaan terveydenhuollosta.
- ▶ IL julkaisee vaaleihin asti karuja kokemuksia ja myös onnistumisia.
- ▶ Liian pitkiä jonotusaikoja, kadonneita lääkäreitä ja pompottelua...
- ▶ Lue, osallistu, vaikuta. Suomi tarvitsee paremman terveydenhuollon.

Valinnanvapaus on noussut kansalliselle politiikka- agendalle vähitellen...

SOSIAALILÄÄKETIETEELLINEN AIKAKAUSLEHTI 2016: 53: 242–257

Artikkeli

Terveysthuollon valinnanvapaus eduskuntapuolueiden ohjelmissa

Suomessa valinnanvapaus on ollut poliittisen keskustelun aiheena 1980-luvun lopulta alkaen. Kunnalliseen perusterveydenhuoltoon ja erikoissairaanhoidon valinnanvapaus on kuitenkin tullut verrattain myöhään. Tässä artikkelissa tutkimme 1) miten puolueet profiloituvat terveydenhuollon valinnanvapauden osalta ja miten linjaukset kehittyvät ajassa, sekä 2) miten valinnanvapauden perustelut, yksityinen palveluntuotanto ja markkinat, palveluiden käyttäjä, julkisen sektorin rooli ja valinnanvapauden keinot rakentuvat puolueiden linjauksissa.

Tutkimuksen aineistona käytämme saatavilla olevia eduskuntapuolueiden asiakirjoja vuosilta 1987–2012 (n=126). Ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme vastaamme aineistolähtöistä sisällönanalyysia hyödyntäen kuvaamalla sitä, kuinka suuressa määrin valinnanvapaus on ollut puolueiden agendalla ja millaisia teemoja puolueiden linjauksista nousee esille tarkasteltavana ajankohtana. Toiseen tutkimuskysymykseen vastaamme kokoamalla edellä kuvatuista tuloksista yhteenvedoksi. Tässä hyödynnämme teoriaohjatun sisällönanalyysin keinoja ja käytämme kirjallisuuteen pohjautuvaa analyysikehystä.

Vasemmistoliittoa, kristillisdemokraatteja ja perussuomalaisia lukuun ottamatta kaikki puolueet näkevät valinnanvapauden yhtenä keskeisenä terveyspalvelujärjestelmän uudistamisen mekanismina. Puolueiden taustaideologiat heijastuvat siihen, minkä tyyppistä valintaa järjestelmään ajetaan. Perinteiset oikeistopuolueet korostavat liberaalia markkinakilpailua ja palvelun käyttäjän kuluttajamaista rationaalisen valitsijan roolia. Mitä vasemmalle poliittisessa kentässä mennään, sitä enemmän korostetaan julkisen sektorin vastuuta valintojen taustatukena ja palveluiden käyttäjää ennen kaikkea kansalaisena.

Valinnanvapaus, jota puolueet joko puolustavat tai vastustavat, liittyy ennen kaikkea valintaan sen kilpailuttavassa merkityksessä. Valinta käsitellään siis lähinnä palveluntuottajan valintana ja siihen liitetään ajatus jonkinasteisesta palveluntuottajien välisestä kilpailusta. Mahdollisuutta lääkärin tai muun hoitavan henkilön tai hoitomuodon valintaan käsitellään vain vähän.

Asiasanat: valinnanvapaus, potilaan valinta, terveyspolitiikka, poliittiset puolueet, Suomi

MIISA CHYDENIUS, ARTTU SAARINEN, LIINA-KAISA TYNKKYNNEN

Lähde: Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 4/2016

TAITEILUA KAHDELLA TUOLILLA

Vahva keskinäisriippuvuus sote-palvelujärjestelmän ja kunnallishallinnon välillä

On vaikeaa (mahdotonta) toteuttaa reformia vain sote-palvelujärjestelmässä ilman, että se vaikuttaisi kuntajärjestelmään ja pain vastoin.

Rakenneuudistuksissa kunta- ja palvelurakenneuudistus koplattu yhteen aina 2000-luvun alusta saakka.

SOTE EI OLE VALMISTUNUT KOSKA POLIITTISTA YHTEISYMMÄRRYSTÄ EI OLE LÖYTÄNYT

Sarja epäonnistuneita uudistuksia

- Vanhanen I 2005-2007: Prosessi alkoi
- Vanhanen II 2007-2011: Prosessi lamaantui uuden hallituskoalition ja ministeriöiden välisten jännitteiden vuoksi
- Katainen (Stubb) I 2011-2015: Uudistus aloitettiin "puhtaalta pöydältä". Poliittisen kompromissiratkaisun kaatuminen perustuslakivaliokunnassa
- Sipilä I 2015: Uusi suunta reformille

Juha Sipilä: Edessä on nyt 10 miljardin euron sopeutus

TYKKÄÄ 13 KOMMENTOI 177 JAA: 154

Työmarkkinaratkaisu

SEURAA

Bridging the sustainability gap

The savings target for the healthcare and social welfare reform package is EUR 3 billion
The expected annual real growth of healthcare and social welfare costs must be cut from 2.4% to 0.9% between 2019 and 2029

- Different social policy methods and tools are used in maintaining and promoting people's work ability and functional capacity
- Efficient and timely use of resources, flexible care and service chains
- Focus on preventive services, promotion of welfare in the municipalities
- The provision of local services will be secured, highly specialised health and social services will be reformed (hospital network, special units)
- Service prioritisation and strategic targets of the Government

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

30.6.2016 4

Hallitusohjelman sote-portaat

Sote:n tavoitteena kustannusten hillintä ja terveyserojen kaventaminen

3. Valinnanvapauden ja tuotannon
monipuolistuminen

2. Siirtyminen yksikanavaiseen
rahoitukseen

1. Julkisten sosiaali- ja terveyspalveluiden
integraatio ja rakenneuudistus

Politiikka 5.11.2015 klo 21:12 | päivitetty 5.11.2015 klo 21:54

Sipilä uhkasi hallituksen kaatamisella: Saatan kävellä aamulla presidentin luo

Kiista sote-alueiden määrästä on vienyt hallituksen hajoamisen partaalle. Neuvotteluja jatketaan tarvittaessa aamuun saakka.

Suosittelen 1 518 henkilöä suosittelee tätä. Ole kavereistasi ensimmäinen.

2. Siirtyminen yksipuolisuudesta monipuolisuuteen

3. Valinnanvapauden ja tuotannon monipuolistuminen

Uusi sote-rakenne 1.1.2019

Valtakunnallinen lupa- ja valvontaviranomainen

VALTIO

18

MAAKUNTAA

- Järjestämisvastuu
- Rahoitusvastuu
- Päättää palvelutasosta ja yhteistyösopimuksesta

5

**SOTE-YHTEISTYÖ
-ALUEET**

KUNNAT

**Palvelun-
tuottajat:**

- julkiset
- yksityiset
- kolmas sektori

Maakuntien rahoitus

VALTION RAHOITUKSEN MÄÄRÄYTYMINEN

89%

TARVE-
PERUSTEINEN
RAHOITUS

85,687 %

ikärakenne ja
palvelutarve

1,500 %

asukastiheys

1,400 %

vieraskielisyys

0,300 %

kaksikielisyys

0,113 %

saaristoisuus

10%

ASUKASLUKU-
PERUSTEINEN
RAHOITUS

1%

HYTE-
RAHOITUS

ASIAKAS VOI VALITA MONIPUOLISEMMIN

2019-05-29/2022

Millaisia valintoja asiakas voi tehdä? 1.1.2019

Lähde: <http://alueuudistus.fi/lakiesitys-5-2017>

SOTE- JA MAAKUNTAUUDISTUS

9.5.2017

Hallituksen esitys valinnanvapauslaiksi

SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON PALVELUT VALINNANVAPAUSMALLISSA

STM 05/05/2017

SOTE-KESKUS

TÄYDET PALVELUT

RAJATUT PALVELUT

- Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus ja neuvonta
- Terveystarkastukset
- Lääkärin ja hoitajien vastaanotot
- Kuntoutustarpeen arviointi
- Edellisiin liittyvät todistukset

- Lyhytaikaiset ennalta-ehkäisevät sosiaalipalvelut
- Lyhytaikainen kotisairaanhoido ja kotihoito
- Apuvälineet (ei yksilölliset)
- Konsultaatio- ja vastaanotto-palvelut (esim. erikoislääkärit) maakunnan harkinnan mukaan
- Päihdetyön ohjaus ja neuvonta
- Mielenterveytyksen ohjaus ja neuvonta ja psyko-sosiaalinen tuki
- Neuvolapalvelut maakunnan harkinnan mukaan

(suunhoidon yksikkö) HAMMASHOITOLA

- Suusairauksien ennaltaehkäisy ja neuvonta
- Suun terveystarkastukset, hoitosuunnittelu
- Suun ja hampaiden hoito-toimenpiteet iensairauksissa, hampaiden paikkauksissa, infektioiden ja kirurgiassa
- Kuvantamispalvelut
- Hammasproteettiset korjaukset
- Hammaslääkärin todistukset ja lausunnot

*Maakunta voi päättää
vaativimmista konsultaatioista*

MAAKUNNAN LIIKELAITOS

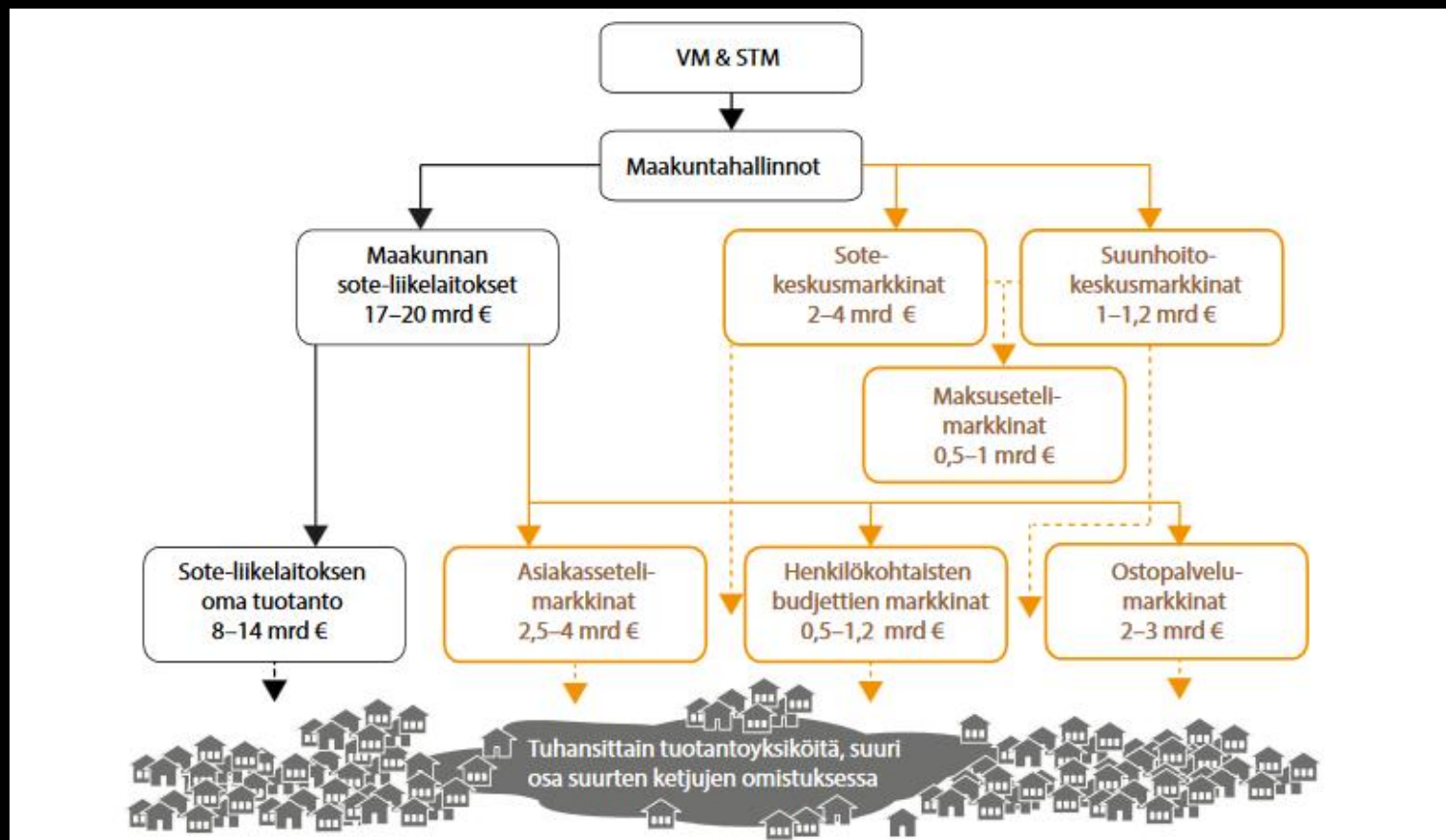
- Nykyinen erikoissairaanhoido (ml. ympärivuorokautinen päivystys)
- Terveyskeskusten vuodeosastot
- Kaikki muut sosiaalipalvelut
- Yksilölliset apuvälineet, vaativa kuntoutus
- Kouluterveydenhuolto ja opiskeluterveydenhuolto
- Pitäjäikäinen kotisairaanhoido
- Alle 18-vuotiaiden hammashoido
- Neuvolapalvelut, jos ei siirretty sote-keskuksiin

..mutta minkälainen potilas?

Tulossa ainakin kuudet erilaiset markkinat

Lähde: Lehto Juhani. 2017. Sote-markkinat julkisen sääntelyn haasteena. Yhteiskuntapolitiikka: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132032/YP170306_lehto_online.pdf?sequence=1

AINAKIN NELJÄ ERILAISTA RAJAPINTAA

Lähde: Eeva Liukko, Yhteistyötä valinnanvapaudessa: <https://blogi.thl.fi/blogin-nayttosivu/-/blogs/yhteistyota-valinnanvapaudessa>
Kuvan lähde: Savon sanomat 23.3.2016 <http://www.savonsanomat.fi/kotimaa/Rehula-pit%C3%A4%C3%A4-kiinni-isojen-sote-linjausten-aikataulusta/749035>

KUNTAAN JÄÄVÄT PALVELUT

esim. varhaiskasvatus, työllisyyspalvelut ja nuorisotoimi, hyte

LIKELAITOS vs. SOTE-KESKUS

Terveystieteiden perustason palvelut siirtyvät suoran valinnanvapauden sote-keskuksiin, sosiaalihuolto, sosiaalityö ja muut erityistason palvelut valtaosin maakuntien liikelaitoksiin.

MAAKUNTIEN YHTIÖT vs. LIKELAITOS

Maakuntien palvelutuotanto jakautuu kahtia: liikelaitoksessa tuotettaviin ja maakuntien yhtiössä tuotettaviin palveluihin.

YKSITYISET TUOTTAJAT

suuri määrä irrallaan toimivia yksityisiä yrityksiä, järjestöjä ja ammatinharjoittajia, joilta asiakkaat saavat palveluja henkilökohtaisilla budjeteilla ja asiakaseteleillä. Sote-keskukset voivat myös alihankkia palveluja.

KAS, SAIRAALA! MINULLA
ONKIN JUURI POSKIONTELON
TULEHDUS.

SAIRAALA

1931

PÄIVÄÄ,
TARVITSEN
ANTI BIOOTTI-
KUURIN.

OLETTE
VÄÄRÄSSÄ
PAIKASSA.

KIRURGINEN
ENSIAPU

ENTÄS
SITTEN?
KAI LÄÄKÄRI
RESEPTIN
VOI KIRJOITTAA?

MITÄ SIITÄKIN
TULISI, JOS SE
OLISI NOIN
YKSINKERTAISTA?

28
04

Nykyhetken ongelmat ja valinnanvapauden tuottamat ratkaisut?

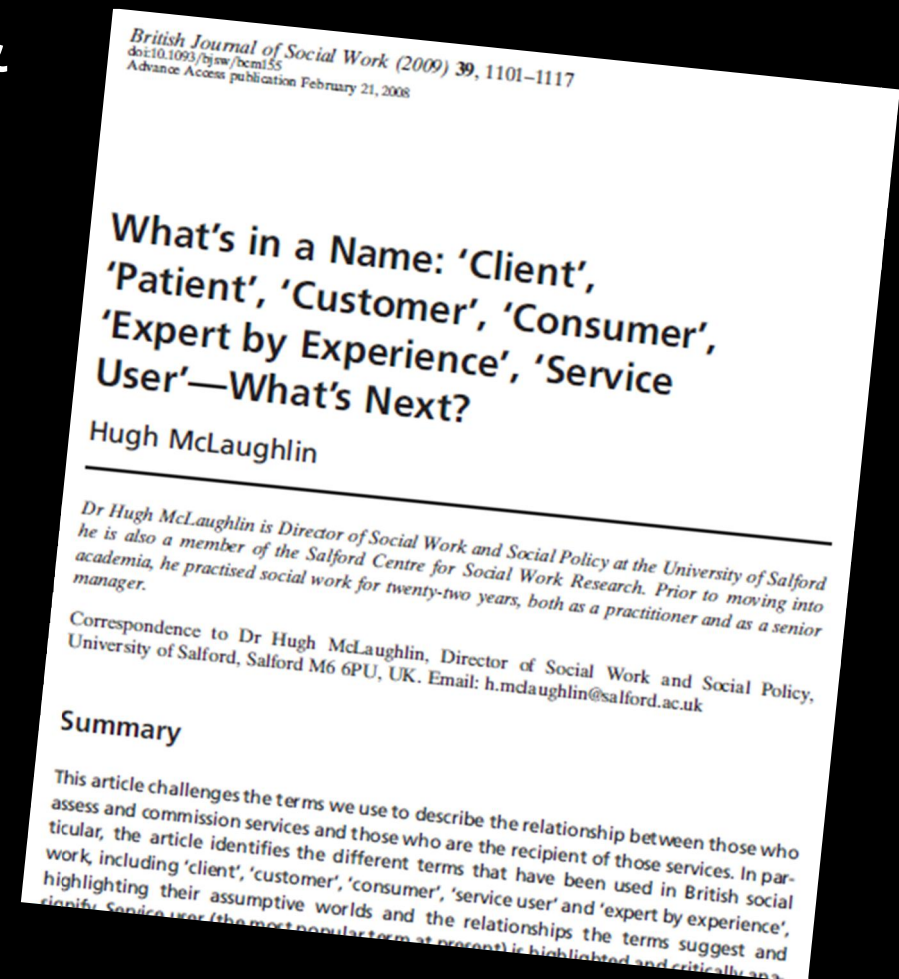
”Meidän ongelma on päihteiden, mielenterveyden, valtiomotautien riskin, ja tällaisen niinkun yleisen rappeuman plus sitten sen sosiaalikontekstin problematiikka. (...)”

-Johtava virkamies

Ne jotka eniten käyttävät &
tarvitsevat palveluja myös
arvostavat eniten valinnan-
vapautta

Millaista roolia tarjoamme
palveluiden käyttäjälle?

Miten käy potilas Saarisen?

Miten käy potilas Saarisen?

KIITOS

Liina-Kaisa.Tynkkynen@uta.fi

Twitter: @liina_kaisa

SOTERALLI-BLOGI

<https://blogs.uta.fi/soteralli/>

Kiitokset Dosentti Juha Teperille, jonka kalvoista olen luvalla lainannut muutamia otteita esitykseen

Uppsala 16.5.2017